

Klima og miljødepartementet

Vår ref.:
13698/KTTDeres ref.:
23/5569Dato:
16.januar 2024

CICEROs innspill til natur- og klimameldinger

Vi viser til invitasjon til regionalt innspillmøte til natur- og klimameldinger. Vi viser til vårt muntlige innspill i møtet den 11.1.24, og ettersender herved litt mer utfyllende skriftlige innspill fra CICERO i anledning at Regjeringen i 2024 både skal legge fram en stortingsmelding om naturmangfold og en stortingsmelding om klima for perioden fram mot 2035 på veien mot lavutslippssamfunnet i 2050.

Regjeringen har i sin politiske plattform lagt til grunn at klima og natur skal være en ramme rundt all politikk. Kunnskapsgrunnlaget som ligger til grunn for arbeidet og internasjonale synteserapporter (bla fra IPCC og IPBES) viser at det ikke er nok med mindre justeringer i politikk og virkemiddelbruk, men derimot gjennomgripende samfunnsendringer, dersom de globale målene skal nås og den negative utviklingen snus. Under er våre kortfattede og overordna innspill til følgende av de spørsmålene som KLD ønsker innspill på: 1, 2, 3, 4 og 9.

1. Når vi i 2050 har nådd natur- og klimamål, hva er de tre viktigste grepene som ble gjort i dag for å komme dit?

For å nå bærekraftsmålene er det avgjørende at klima og natur skal være en ramme rundt all politikk. Dette er dermed et viktig utgangspunkt for begge meldinger. Dette krever en imidlertid ambisiøs og aktiv politikk som konkretiserer hva dette betyr for samfunnet, sektorer, ulike forvaltningsnivåer og næringslivet. Her er de tre viktigste grepene vi vil trekke fram:

- a. **Prioritering av klima og natur i all politikk.** Først og fremst må det prioriteres annerledes dersom vi skal redusere utslippene og naturtap i tråd med de internasjonale målene i internasjonale avtaler. Dette krever gjennomgripende samfunnsendringer på alle nivåer og i alle deler av samfunnet.
 - i. Klima- og miljøhensyn må gis forrang og reell betydning i prioriteringer mellom ulike samfunnshensyn.
 - ii. CICERO slutter seg til hovedtrekkene i anbefalingene fra Klimautvalget 2050. Det betyr blant annet at klimapolitikken må ta utgangspunkt i at det i 2050 bare vil være plass til svært begrensede norske utslipp – 2,5 – 5 mill. tonn årlig, at det er knapphet på viktige ressurser og å unngå

stivhengighet som binder utslipp framover. Både prismekanismer og reguleringer må benyttes for å nå målene, klimapolitikken må håndteres på tvers av alle sektorer og det bør legges fra energi- og klimameldinger for Stortinget hvert annet år.

- iii. Flere lovverk må oppdateres og innstrammes. Herunder må mål og rammer i lovverk og rammeverk konkretiseres, og det må innføres klare skranker og strengere regler på mange områder (eks. plan- og bygningsloven, naturmangfoldloven, skogbrukslova, havressurslova, viltloven etc).
 - iv. Incentiver og virkemidler som bidrar i riktig retning og bygger opp under målene, må styrkes (se pkt. 2).
 - v. Det må sikres et godt kunnskapsgrunnlag også i kommunene, samt god og bred formidling og forankring av kunnskap og beslutninger i brede og gode prosesser, slik at politikken har aksept og legitimitet.
- b. **Det må bygges opp gode systemer og metoder for deling av kunnskap, nasjonalt og internasjonalt. Dette innbefatter digitalisering samt rammeverk og infrastrukturer for deling av oppdaterte forskningsdata, geodata (basert på bla fjernmåling) og andre data, scenarier og risikoanalyser, metoder og forskningsresultater.** Staten må ta ansvar for at kunnskapsgrunnlag for beslutninger er god nok, og at alle statlige klima og miljødata (herunder geodata) og systemer er lett tilgjengelige og så langt mulig kan innhentes fra samme sted. Det må etableres felles systemer, plattformer og standarder for datainnsamling, overvåking/måling, rapportering og kartlegging, og det må i størst mulig grad gjøres bruk av oppdaterte tekniske løsninger, og åpne løsninger (og i hht. FAIR- prinsippene).
- c. **Kunnskap og forskning må utvikles i samarbeid og settes i arbeid.** Det bør nedsettes et klimapanel som kan bidra med forslag og utredninger for å nå klima- og naturmålene. Det er stort behov for å utvikle tverrfaglig, transfaglig og integrert forståelse av utfordringer og løsninger. Det trengs forskning, innovasjon, standardisering og tydelig og kunnskapsbasert veiledning av kunnskapen. **Det bør etableres sentre og andre virkemidler der forskningen kan bidra til å utvikle løsninger og hjelpe samfunnet til de nødvendige gjennomgripende samfunnsendringene som må til.** Eks. Etablering av tverrfaglig forskningssenter for klima, natur og miljø. Stortingsmeldingene bør lansere satsing på en senter-satsing som lyses ut i åpen konkurranse.

1. Hvilke viktige rammer og hensyn må de to meldingene ha med seg fra ditt ståsted?

- a) Reduserte klimagassutslipp og omstilling i energibruk gjennom blant annet;
 - i. Alle sektorer må redusere utslippene til tilnærmet nullutslipp i 2050 - , ref. Klimautvalget 2050.
 - ii. Kraftfull satsing på energieffektivisering og mer effektiv utnyttelse/oppgradering av energiproduksjon fra eksisterende kilder.
 - iii. Kraftig reduksjon i bruk av og utvinning av fossil energi i tråd med 2050-målene, kraftige omstillingstak fra olje/gass til fornybar energi.
 - iv. Redusert energibruk, tydeligere prioritering og rammer for hva som skal prioriteres.

- v. Omfordeling og rettferdig omstilling.
 - vi. Redusert forbruk av varer og energi, gode strukturer for sirkulærøkonomi, mer gjenbruk og miljøvennlig forbruk.
- b) Helhetlige løsninger som kombinerer hensyn til klima og miljø, eks. storskala satsing på naturbaserte løsninger, CCS og andre bidrag til negative utslipp.
 - c) Innføring av naturnøytralitet som et overordnet prinsipp, unngå utbygging av uberørt natur og utnytte allerede utbygde områder bedre. Mer bruk av eksisterende infrastruktur i stedet for å ta bruk nye arealer.
 - d) Fjerne klima- og miljøskadelige subsidier.
 - e) Bærekraftig økonomiske systemer. Endring av kapitalstrømmer som bygger opp under nasjonale og internasjonale mål.

2. Arealbruksendringer er en stor utfordring både for natur og klima. Hva bør meldingene legge frem for å sikre at arealbruken fremover bidrar til at vi når natur- og klimamålene?

- a) Naturavtalen krever konkret oppfølging av alle mål på nasjonalt nivå. Ansvar for oppfølging av mål kan ikke skyves over på andre land.
- b) Det viktigste: Redusere arealfragmentering, nedbygging og negative arealendringer for naturmangfold og karbonrike arealer. Redusere negative endringer i arealbruk.
- c) Revidere relevante lovverk, se pkt.2 under spørsmål 1 (eks. plan- og bygningsloven, naturmangfoldloven, skogbrukslova, havressurslova, viltloven etc).
- d) Virkemidler for økt bruk av eksisterende infrastruktur, slik at behovet for å bygge ny infrastruktur reduseres.
- e) Kraftig oppskalering av naturbaserte løsninger.
- f) Se ellers punkter under spørsmål 1.

3. Internasjonalt samarbeid er nødvendig og viktig for å løse klima- og naturkrisa. Hvordan kan internasjonalt samarbeid styrkes på klima- og naturområdet i årene fremover?

- a) Se punkt om innovasjon, datadeling mv. under pkt. 2 under spørsmål 1.
- b) Forsknings samarbeid er svært viktig for kapasitetsbygging i fattige land. Bruk NFRs utlysningsmekanismer for å bygge opp under slik kunnskapsoppbygging i samarbeid med fattige land.

Rike lands rolle og ansvar for å bidra til finansering, omfordeling og kunnskapsdeling. Norge kan bidra i langt større grad til finansiering i fornybar energi i framvoksende økonomier. Det vil kan ha stor betydning for globale utslipp.

9. Hvordan legge til rette for en rettferdig omstilling til lavutslippssamfunnet, og hvordan bør en klimapolitikk som når klimamålene innrettes slik at den har legitimitet og aksept i samfunnet?

- a) Tydelig politisk lederskap, klare mål og brede ambisiøse forlik på Stortinget både i klima og naturpolitikken.
- b) Systematisk forankring av klima- og miljøpolitikken i Stortinget.

- c) Kobling av tiltak - kompensasjon for økte kostnader ved klima- og miljøskadelig atferd bør innrettes slik at klimagassutslipp og naturinngrep blir dyrere, men kompenseres gjennom for eksempel økt barnetrygd, økte trygde og/eller skattelette. Økt kunnskap og dokumentasjon om fordelingsvirkninger av ulike tiltak. Utvikle verktøy og innovative metoder for medvirkning, se også pkt. 2 under spørsmål 1.
- d) Tidlig inkludering av hensyn til aksept og lokal forankring allerede ved utvikling av løsninger, dvs. ikke vente til iverksettingsfasen.

Vi takker for muligheten for å få komme med innspill og ønsker departementet lykke til med det krevende og viktige arbeidet med utarbeidelse av de to stortingsmeldingene.

Med vennlig hilsen

Kristin Halvorsen
Direktør

Kristin Thorsrud Teien
Avdelingsdirektør CICERO